

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่เป็นตัวแทนของแต่ละบริบทพื้นที่ ในการให้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพ การปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ และปัจจัยที่มีผลต่อผลิตภาพของครัวเรือนเกษตรกรผู้สูงอายุ ด้วยวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์แบบผสม (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ การประชุมและสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีวิธีวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการวิจัย

3.1.1 การศึกษาโครงสร้างอายุและการกระจายตัวของสังคมสูงอายุในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง แบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การศึกษาความรุนแรงของสถานการณ์สังคมสูงอายุ การกระจุกตัว และกระจายตัวของสังคมสูงอายุ

1.1 แหล่งข้อมูล ใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก ได้แก่ ข้อมูลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรบนพื้นที่สูง จำนวน 43 แห่ง

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลข้อ 1.1 ที่ถูกบันทึกในแอปพลิเคชัน AppSheet มาจัดกลุ่มข้อมูลในโปรแกรม Power BI Microsoft Excel หรือ IBM SPSS เพื่อเป็นฐานในการสร้างข้อมูลใหม่เกี่ยวกับสังคมสูงอายุในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ประกอบด้วย (1) ดัชนีสูงวัย (2) การกระจุกตัวของแรงงานผู้สูงอายุ (3) การกระจายตัวของแรงงานผู้สูงอายุ (4) ลักษณะของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (5) การถือครองบัตรประจำตัวประชาชน (6) ความเป็นชนเผ่า (7) การนับถือศาสนา (8) สถานะในครัวเรือน (9) การศึกษาสูงสุด (10) การประกอบอาชีพ (11) ทักษะการใช้ภาษาไทย (12) สิทธิการรักษาพยาบาล (13) การได้รับสวัสดิการของรัฐ และ (14) การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ความรุนแรงของสถานการณ์สังคมสูงอายุต่อระบบการผลิตและเศรษฐกิจครัวเรือนของผู้สูงอายุ (2) การกระจุกตัวและกระจายตัวของสังคมสูงอายุ และ (3) สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Power BI หรือ Microsoft Excel

ประเด็นที่ 2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและสังคม ข้อมูลเศรษฐกิจและผลิตภาพครัวเรือนของเกษตรกรผู้สูงอายุ และข้อมูลการปรับตัวของผู้สูงอายุในประกอบอาชีพภายใต้สังคมสูงอายุ

2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย (แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ)

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ เกษตรกรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ทั้งที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส. โดยมีกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) คัดเลือกโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีดัชนีอยู่ในเกณฑ์สังคมสูงอายุ (สัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด) โดยคำนวณจากฐานข้อมูลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรบนพื้นที่สูง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566

(2) คัดเลือกโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุตามบริบทพื้นที่เกษตร จำนวน 12 บริบท โดยคัดเลือกโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงจำนวน 1 แห่ง ที่มีสัดส่วนบริบทพื้นที่เกษตรครอบคลุมกลุ่มบ้านในแต่ละโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงมากที่สุด เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละบริบทพื้นที่เกษตร

(3) กำหนดการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้สูงอายุ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มกลุ่มบ้านตัวอย่างที่มีสัดส่วนเกษตรกรผู้สูงอายุมากที่สุด 3 ลำดับแรกในแต่ละบริบทพื้นที่ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงได้กลุ่มบ้านตัวอย่างทั้งหมด 36 กลุ่มบ้าน เนื่องจากการวิเคราะห์สถิติใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis) ที่มีตัวแปรเหตุ (ตัวแปรอิสระ) 20 ตัวแปร จากนั้นคำนวณขนาดตัวอย่างขั้นต่ำด้วยโปรแกรม G*Power version 3.1.9.4 โดยกำหนดค่า Effect size=0.15 ค่า Error Probability=0.05 และค่า Power ($1-\beta$ err prob)=0.95 ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 222 ตัวอย่าง (Faul et al., 2009) ทั้งนี้เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของการวิเคราะห์จึงกำหนดการเพิ่มขนาดตัวอย่างกลุ่มบ้านละ 5 ตัวอย่าง ฉะนั้นจึงได้จำนวนตัวอย่างการเก็บข้อมูลงานวิจัยทั้งหมด 402 ตัวอย่าง แบ่งสัดส่วนขนาดตัวอย่างระหว่างผู้ที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมงานส่งเสริมกับ สวพส. ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อย่างละ 201 ตัวอย่าง

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ได้แก่

ส่วนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลด้านพื้นฐานครัวเรือน เศรษฐกิจ สังคม ผลิตภาพของครัวเรือนเกษตรกรผู้สูงอายุ และการปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ ด้วยการสอบถามการปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ (2) ด้านการมีส่วนร่วม และ (3) ด้านความมั่นคง ตามแนวคิด Active Aging ของ World Health Organization (2002) โดยให้เกษตรกรผู้สูงอายุแสดงการปรับตัวแบบมาตราประเมินค่าแบบตัวเลข (Rating scale) จำนวน 5 ระดับ (คะแนน 5 ระดับ) ซึ่งกำหนดคำตอบของแต่ละระดับโดยใช้ตัวเลขแทน ดังนี้

1	หมายถึง	ปรับตัวน้อยที่สุด
2	หมายถึง	ปรับตัวน้อย
3	หมายถึง	ปรับตัวปานกลาง
4	หมายถึง	ปรับมาก
5	หมายถึง	ปรับตัวมากที่สุด

เนื่องจากการปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุเป็นข้อคำถามแบบมาตราประเมินค่าแบบตัวเลข (Rating scale) จึงต้องตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ โดยการตรวจสอบคุณภาพ 2 แบบ ดังนี้

(1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เป็นการตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อภายใต้แบบสอบถามทั้ง 3 ด้าน สามารถวัดได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์ และเกณฑ์การวัดหรือไม่ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และใช้แบบสอบถามสำหรับตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามแต่ละข้อตามเกณฑ์การให้คะแนนพิจารณาดังต่อไปนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดไม่ได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด

หลังจากผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้คะแนนแล้วเสร็จ จึงคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) ด้วยสูตรต่อไปนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ $\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในข้อคำถามนั้น

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้แต่ละข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามการเสนอของภทราพร เกษสังข์ (2559) ที่ว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

(2) การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) หลังตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และได้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป นำแบบสอบถามทั้ง 3 ด้านไปตรวจสอบความเชื่อถือได้กับเกษตรกรผู้สูงอายุในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 30 คน และคำนวณหาความเชื่อถือได้ของข้อคำถามในแต่ละด้านโดยวิธีของครอนบาค (Crobach alpha method) ตามสูตรสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Crobach's alpha coefficient: α -coefficient) (ทิพย์สิริ กาญจนวาสิ และศิริชัย กาญจนวาสิ, 2561) ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_T^2} \right]$$

เมื่อ k หมายถึง จำนวนข้อของแบบสอบถาม

σ_i^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i

σ_T^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมดในแต่ละคน

โดยการตรวจสอบความเชื่อถือได้ในครั้งนี้ใช้โปรแกรม IBM SPSS Statistics ในการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อันดับแอลฟา (α -coefficient) ทั้งนี้ข้อคำถามในแต่ละด้านควรมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป ตามคำแนะนำของ ทิพย์สิริ กาญจนวาสี และศิริชัย กาญจนวาสี (2561)

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและแบ่งช่วงเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาระดับการปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
1.00-1.50	มีการปรับตัวน้อยที่สุด
1.51-2.50	มีการปรับตัวน้อย
2.51-3.50	มีการปรับตัวปานกลาง
3.51-4.50	มีการปรับตัวมาก
4.51-5.00	มีการปรับตัวมากที่สุด

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การปรับตัวของกลุ่มเยาวชนในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยเปรียบเทียบข้อค้นพบจากเกณฑ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์ การประกอบอาชีพ และลักษณะของครอบครัว

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์พื้นฐานครัวเรือน เศรษฐกิจ สังคม และผลิตภาพครัวเรือน เกษตรกรผู้สูงอายุ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อผลิตภาพของครัวเรือนเกษตรกรผู้สูงอายุ ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis) ซึ่งเป็นสถิติเชิงอนุมาน

3.1.2 การศึกษาผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง แบ่งประเด็นการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การศึกษาผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุเป็น การศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก รายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้สูงอายุ ซึ่งต้องเป็นเป้าหมายที่มาจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา การปรับตัวของในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ 36 คน จากเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- (1) เกษตรกรผู้สูงอายุที่มีผลิตภาพการเกษตรสูงที่สุดในแต่ละบริบทการเกษตร 12 คน
- (2) เกษตรกรผู้สูงอายุที่มีผลิตภาพการเกษตรต่ำที่สุดในแต่ละบริบทการเกษตร 12 คน
- (3) เกษตรกรผู้สูงอายุที่มีค่าเฉลี่ยการปรับตัวในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ มากที่สุดในแต่ละบริบทการเกษตร 12 คน

1.2 การรวบรวมข้อมูลผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก จำแนกประเด็นการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) การศึกษาปัจจัยวิกฤติและการ คาดการณ์เหตุการณ์อนาคตการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ และ (2) การศึกษาปัจจัยวิกฤติและการ คาดการณ์เหตุการณ์อนาคตการประกอบอาชีพของเยาวชน โดยใช้แนวคิดการคาดการณ์อนาคตเชิงกล ยุทธ์ (Strategic Foresight) เป็นฐาน

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อจัดกลุ่มหรือแบ่งประเภทข้อมูลผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ

ประเด็นที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เบื้องต้นในการส่งเสริมอาชีพในและนอกภาคการเกษตรที่รองรับการเปลี่ยนแปลงสังคมสูงอายุ

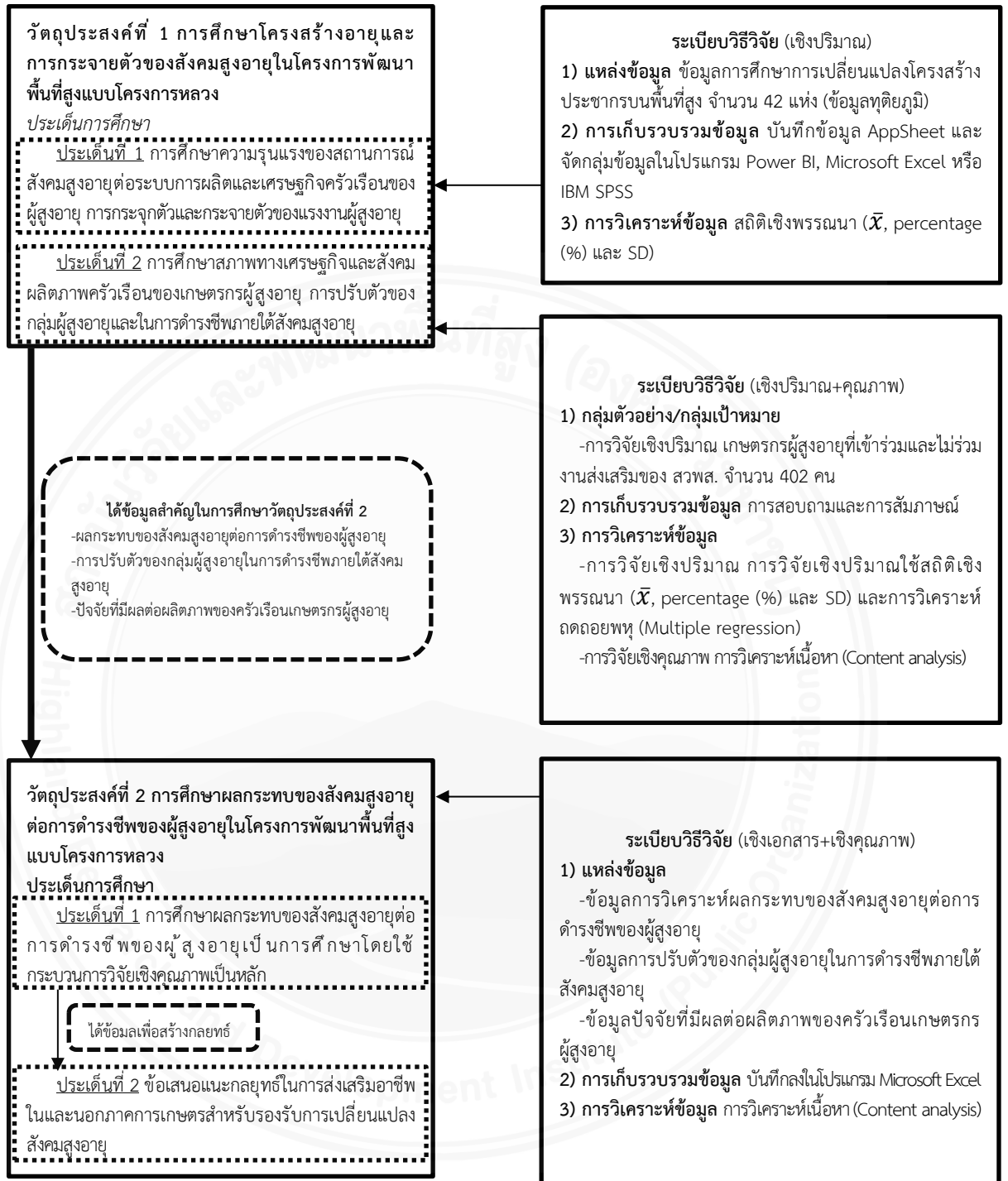
2.1 แหล่งข้อมูล การศึกษาในประเด็นนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก 3 แหล่ง ได้แก่ (1) ข้อมูลการวิเคราะห์ผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ (2) ข้อมูลการปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุในการดำรงชีพภายใต้สังคมสูงอายุ และ (3) ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อผลิตภาพของครัวเรือนเกษตรกรผู้สูงอายุ

2.2 การรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลผลกระทบฯ และการปรับตัวฯ บันทึกลงในโปรแกรม Microsoft Excel โดยแบ่งกลุ่มข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ตามการคาดการณ์เหตุการณ์อนาคต

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เบื้องต้นในการส่งเสริมอาชีพในและนอกภาคการเกษตรที่รองรับการเปลี่ยนแปลงสังคมสูงอายุตามแนวคิดการคาดการณ์อนาคตเชิงกลยุทธ์ (Strategic Foresight)

กรอบการดำเนินการวิจัย

3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย

3.2.1 การศึกษาโครงสร้างอายุและการกระจายตัวของสังคมสูงอายุในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 43 แห่ง

3.2.2 การศึกษาผลกระทบของสังคมสูงอายุต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 18 แห่ง ใน 12 บริบทพื้นที่ ดังนี้

ลำดับ	พื้นที่
1) พื้นที่ปลูกข้าวโพด/ข้าวไร่ ระดับความสูงต่ำกว่า 500 เมตร	
1.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน ตำบลสะเนียน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
2) พื้นที่ปลูกข้าวโพด/ข้าวไร่ ระดับความสูง 500 – 1,000 เมตร	
3.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงน้ำแข่วง ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน
4.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวังไผ่ ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
5.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงพหพระ ตำบลศิรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก
3) พื้นที่ปลูกข้าวโพด/ข้าวไร่ ระดับความสูงมากกว่า 1,000 เมตร	
6.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ ตำบลงพงญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
7.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางยาง ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน
4) พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมีมาก ระดับความสูงต่ำกว่า 1,000 เมตร	
8.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงถ้ำเวียงแก้ว ตำบลนาไร่หลวง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน
9.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโหล่งขอด ตำบลโหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
10.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงพหพระ ตำบลศิรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก
5) พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมีมาก ระดับความสูงมากกว่า 1,000 เมตร	
11.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
6) พื้นที่ที่เป็นชุมชนป่าเมี่ยง	
12.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่าแป๋ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
13.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปางมะโอ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
7) พื้นที่ชุมชนที่ปลูกกาแฟเป็นหลัก	
14.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
15.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
8) พื้นที่ชุมชนที่ปลูกข้าวเป็นหลัก	
16.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยก้างปลา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	พื้นที่
17.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาหิ้ง-ศรีคีรีรักษ์ ตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก
9) พื้นที่ทำไร่มุมนเวียน	
18.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยก้างปลา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
19.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ตำบลแม่สลอง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก
10) ชุมชนที่อยู่ห่างไกลและเคยปลูกฝิ่น	
20.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่แฮหลวง ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
21.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่าเกี๊ยะใหม่ ตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
11) พื้นที่ทำการเกษตรจำกัด/ขาดน้ำ	
22.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงห้วยก้างปลา ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
23.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาหิ้ง-ศรีคีรีรักษ์ ตำบลเชียงทอง อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก
12) พื้นที่ปลูกไม้ผลเป็นหลัก	
24.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
25.	โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงสะเนียน ตำบลสะเนียน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน